

Številka: Up-921/14-20

Datum: 12. 5. 2016

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku odločanja o ustavni pritožbi Darka Rupiča, ki ga zastopa začasni zastopnik mag. Boštjan Rejc, odvetnik v Ljubljani, na seji 12. maja 2016

odločilo:

Sklep Višjega sodišča v Ljubljani št. III Ip 2870/2014 z dne 3. 9. 2014 ter sklepa Okrajnega sodišča v Ljubljani št. 2645 VL 81679/2012 z dne 23. 4. 2014 in št. 2645 VL 81679/2012 z dne 18. 3. 2013 se razveljavijo. Zadeva se vrne Okrajnemu sodišču v Ljubljani v novo odločanje.

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Okrajno sodišče je z izpodbijanim sklepom v izvršilnem postopku, ki na podlagi verodostojne listine teče zoper pritožnika zaradi izterjave 192,39 EUR, dovolilo nadaljevanje izvršbe z novim izvršilnim sredstvom – izvršbo na nepremičnino (natančneje, z zaznambo sklepa o izvršbi v zemljiški knjigi pri pritožnikovi nepremičnini ID: 1731-1140-26, z ugotovitvijo vrednosti te nepremičnine, z njeno prodajo in poplačilom upnikov iz dobljene kupnine). Začasni zastopnik, ki ga je pritožniku postavilo sodišče zato, ker naj bi bilo bivališče slednjega neznan, je izpodbijanemu sklepu o dovolitvi izvršbe na nepremičnino ugovarjal in predlagal, naj se izvršba iz posebno upravičenih razlogov odloži. Okrajno sodišče je ugovor in predlog za odlog zavrnilo. V utemeljitvi zavrnitve ugovora je poudarilo, da je načelo sorazmernosti, na katero se je skliceval pritožnik, varovano z možnostjo dolžnika predlagati drugo sredstvo ali predmet izvršbe, s katerim bo terjatev lahko poplačana. Vendar naj pritožnik ne bi predlagal drugega sredstva izvršbe. Okrajno sodišče je za pomembno ocenilo tudi dejstvo, da stanovanje, ki je predmet izvršbe, ni pritožnikov dom. V zvezi s tem je zapisalo, da pritožnik nima prijavljenega prebivališča v Republiki Sloveniji, temveč naj bi bil po informacijah začasnega zastopnika v Srbiji. Zato po presoji sodišča s prodajo stanovanja ne bi bila ogrožena pritožnikova eksistenca, obenem pa je stanovanje edini način poplačila terjatve

upnikov, kajti pritožnik v Republiki Sloveniji nima drugega premoženja. Predlagani odlog izvršbe je Okrajno sodišče zavrnilo z argumentom, da pritožnik ni izkazal, da bi z izvršbo pretrpel nenadomestljivo ali težko nadomestljivo škodo, večjo od tiste, ki lahko zaradi odloga izvršbe nastane upniku. Višje sodišče je zavrnilo pritožnikovo pritožbo zoper sklep o zavrnitvi ugovora in predloga za odlog izvršbe. Soglašalo je z utemeljitvijo prvostopenjskega sodišča, da je predlagani obseg izvršbe potreben za doseg cilja, kajti Zakon o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 28/09, 51/10, 26/11 in 53/14 – v nadaljevanju ZIZ) upniku dopušča prosto izbiro sredstev in predmetov izvršbe, sporna nepremičnina pa za pritožnika nima pomena stanovanja, temveč je zgolj premoženje. Prav tako je zapisalo, da je tak poseg primeren za doseg cilja, to je poplačila upnikove terjatve, ki je dolžnik ne izpolni prostovoljno, "v primerjavi" s posledico posega v človekovo pravico. Enako kot prvostopenjsko je tudi Višje sodišče ocenilo, da dejansko stanje v sodbi Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju ESČP) v zadevi *Zehentner proti Avstriji* z dne 16. 7. 2009 ni primerljivo s pritožnikovo zadevo. Opozorilo začasnega zastopnika, da ni jasno, kje je pritožnik in v kakšnem stanju je, je zavrnilo z argumentom, da iz sodnega spisa in iz pritožbe za zdaj ne izhaja, da bi pritožnik živel v nepremičnini, ki je predmet izvršbe. Prav tako je po njegovi presoji pravilna tudi odločitev o zavrnitvi odloga izvršbe, kajti pritožnik ni izkazal verjetnosti nastanka nenadomestljive ali težko nadomestljive škode zaradi takojšnje izvršbe. V zvezi s tem je pojasnilo, da bo lahko pritožnik ponovno predlagal odlog izvršbe, če bodo nastopile nove okoliščine v zvezi z njegovim bivanjem.

2. Zoper izpodbijane akte vlaga v pritožnikovem imenu ustavno pritožbo začasni zastopnik, ki ga je pritožniku postavilo Okrajno sodišče. Začasni zastopnik opozarja, da mu ni uspelo vzpostaviti stika s pritožnikom, ki nima prijavljenega bivališča v Republiki Sloveniji, center za socialno delo pa je zavrnil pomoč. Od nekaterih upnikov – lastnikov stanovanj, sosednjih pritožnikovemu, naj bi začasni zastopnik izvedel, da pritožnik živi v spornem stanovanju v neurejenih razmerah (brez elektrike in morda vode, izogibal naj bi se stikom z ljudmi). To naj bi kazalo na resne osebne težave pritožnika in s tem na resen dvom o njegovi zmožnosti udeleževati se sodnega postopka. Izpodbijani sklepi naj bi kršili načela pravne in socialne države iz 2. člena Ustave, 14., 22., 23. in 33. člen Ustave, 6., 8. in 13. člen Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP) ter prvi člen Prvega protokola k EKČP. Začasni zastopnik pojasnjuje, da teče zoper pritožnika izvršba na podlagi verodostojne listine zaradi izterjave 192,39 EUR dolga iz naslova upravljanja nepremičnine oziroma vplačil v rezervni sklad. Prodaja stanovanja za tak bagatelni dolg po njegovem mnenju sama po sebi nesorazmerno posega v človekove pravice dolžnika. Ker pa se pritožnik sploh ni mogel udeleževati sodnega postopka in z njim začasni zastopnik ni imel stika, se mu zdi to tudi nehumano in v očitnem nasprotju z načeli pravne in socialne države. Začasni zastopnik poudarja, da je kmalu po vložitvi pritožbe sodišče obvestil o pritožnikovih življenjskih okoliščinah, za katere je izvedel od pritožnikovih sosedov. Višje sodišče naj bi kljub temu zavrnilo pritožbo in zapisalo, da ni izkazano, da pritožnik v nepremičnini dejansko živi. Začasni zastopnik je prepričan, da se sodišče v tako občutljivi zadevi ne sme omejiti le na vloge, vložene v določenem roku, temveč si

mora prizadevati za ugotovitev vseh dejstev. Nedopustno se mu zdi, da sodišče ni razpisalo obravnave, na kateri bi imel pritožnik možnost biti obravnavan z upoštevanjem vseh osebnostnih in življenjskih okoliščin, nasprotna stranka – upravnik in etažni lastniki – pa bi se lahko izjavili o vseh okoliščinah primera, tudi o tem, da pritožnik živi v tem stanovanju. Sodišče naj bi se tako v celoti izognilo vprašanju, ali je človeško, pravično in socialno prodati pritožnikovo stanovanje za poplačilo slabih 200 EUR dolga. Sklicujoč se na sodbo ESČP v zadevi *Zehentner proti Avstriji* začasni zastopnik utemeljuje, da je nesorazmernost posega v pritožnikove pravice očitna, kajti ostal naj bi brez stanovanja, ki bi bilo prodano daleč pod tržno ceno. Ustavitev take prodaje po mnenju začasnega zastopnika upnikom bagatelne judikatne terjatve (ki zastara v desetih letih) ne bi povzročila resne ali nepopravljive škode. Poseg v pritožnikov položaj po njegovi oceni tudi ni nujen, kajti cilj – plačilo 192,39 EUR v korist vseh etažnih lastnikov – je mogoče doseči, ko bodo razjasnjene vse okoliščine in bo pritožniku postavljen skrbnik, ne zgolj začasni zastopnik. Sodišči naj se ne bi opredelili do trditve, da imajo upniki na razpolago drugo izvršilno sredstvo – zavarovanje terjatve z zastavno pravico na nepremičnini. S tem naj bi kršili pravico do poštenega sojenja. Prav tako naj sodišči ne bi odgovorili na vprašanje, ali je tako drakoničen poseg v posameznikov položaj skladen s temeljnimi človekovimi pravicami ter načeli pravne in socialne države. V nasprotju z navedenimi načeli in s poštenim sojenjem naj bi ravnalo sodišče tudi, ko ni začelo ugotavljati pritožnikovo procesno sposobnost, brž ko je bilo obveščeno o njegovih življenjskih in osebnostnih okoliščinah.

3. Senat Ustavnega sodišča je 29. 1. 2015 s sklepom št. Up-921/14 ustavno pritožbo sprejel v obravnavno. O tem je skladno s prvim odstavkom 56. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – v nadaljevanju ZUstS) obvestil Višje sodišče v Ljubljani, skladno z drugim odstavkom istega člena ZUstS pa je ustavno pritožbo poslal v odgovor nasprotni stranki iz izvršilnega postopka (upravniku večstanovanjske stavbe kot zakonitemu zastopniku upnikov – etažnih lastnikov).

4. Nasprotna stranka iz izvršilnega postopka je prepričana, da v obravnavanem primeru ne gre za položaj, ko bi pritožniku grozila izguba doma oziroma stanovanja zaradi razmeroma nizke terjatve. Kaj takega bi bilo po njenem mnenju nepravilno in nesorazmerno. Iz sodnega postopka naj bi očitno jasno izhajalo, da pritožnik v stanovanju ne živi, saj nima prijavljenega stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji. Poleg tega naj v izhodiščnem postopku izterjevani prispevki v rezervni sklad ne bi bili edina s pritožnikovim stanovanjem povezna terjatev, ki jo pritožnik dolguje etažnim lastnikom. Tovrstnih terjatev, ki so nizke in ponavljajoče se, naj bi bilo za več kot 5.000 EUR, pritožnik pa naj jih dalj časa stalno ne bi plačeval. Ker naj pritožnik ne bi imel drugega premoženja kot stanovanje, naj bi bilo etažnim lastnikom nepravilno odrekati poplačilo z izvršbo na nepremičnino.

5. Začasni zastopnik pritožnika zavrača stališča upnikov iz odgovora na ustavno pritožbo in poudarja, da je osrednje vprašanje ustavne pritožbe vodenje postopka prodaje nepremičnine zoper osebo, ki se postopkov ne zaveda, saj z njimi ni seznanjena.

B.

Splošna izhodišča presoje

6. Okrajno sodišče je na podlagi verodostojnih listin – faktur – zoper pritožnika izdalo sklep o izvršbi. Z njim je pritožniku naložilo plačilo 33 terjatev po 5,83 EUR (skupaj torej 192,39 EUR) in njim pripadajočih zakonskih zamudnih obresti, ki tečejo od različnih datumov v letih 2009, 2010 ali 2011. Obenem je za primer, če pritožnik terjatve ne bo poravnal v postavljenem roku, dovolilo izvršbo z rubežem plače in denarnih sredstev na računih. Ker se je navedeni sklep, poslan na naslov pritožnikovega stalnega prebivališča, vrnil z vročevalčevno oznako, da je naslovnik na naslovu neznan, je Okrajno sodišče pritožniku s sklepom postavilo začasnega zastopnika – odvetnika. Zapisalo je, da so za to izpolnjeni zakonski pogoji, kajti pritožnikovo prebivališče je neznano, postopek s postavitvijo zakonitega zastopnika pa bi predolgo trajal. Zatem je Okrajno sodišče s sklepom, ki je izpodbijan z ustavno pritožbo, ugodilo predlogu upnikov za nadaljevanje izvršbe z novim izvršilnim sredstvom – izvršbo na nepremičnino. S tem je torej dovolilo, da brez vednosti in osebne sodelovanja pritožnika prisilno proda njegovo stanovanje, in sicer zaradi izvršitve obveznosti plačila 192,39 EUR z obrestmi, o kateri je sodišče zgolj na podlagi računov upnikov odločilo v postopku, za katerega pritožnik ni vedel, s sklepom, za katerega pritožnik prav tako ne ve. Začasni zastopnik, ki je po odločitvi sodišča zastopal pritožnika tako v postopku odločanja o obstoju terjatve kot v postopku o dovolitvi nepremičninske izvršbe, namreč s pritožnikom ni imel stika. Ugovor in pritožbo pritožnikovega začasnega zastopnika zoper izpodbijano odločitev o nadaljevanju izvršbe z novim izvršilnim sredstvom – izvršbo na nepremičnino – sta Okrajno in Višje sodišče zavrnila. Pri tem nista sprejeli izrecnih stališč o pomenu prikrajšanosti pritožnika za osebno sodelovanje v tem postopku. V zvezi s pritožnikovim bivanjem je Okrajno sodišče pri odločanju o ugovoru obrazložilo, da pritožnik nima prijavljenega prebivališča v Republiki Sloveniji (pri tem se je oprlo na izpisek iz registra prebivalstva, ki ga je predložil začasni zastopnik), temveč naj bi bil po informacijah začasnega zastopnika v Srbiji. Višje sodišče je zavrnilo opozorilo začasnega zastopnika, da ne ve, kje je pritožnik, da o tem poizveduje in da v takem položaju prodaja nepremičnine za bagatelni dolg ni pravilna in človeška. Pojasnilo je, da iz sodnega spisa in iz pritožbe za zdaj ne izhaja, da bi pritožnik živel v nepremičnini, ki je predmet izvršbe.

7. Začasni zastopnik med drugim zatrjuje, da izvršba na pritožnikovo stanovanje zaradi plačila bagatelnega dolga nesorazmerno posega v človekove pravice pritožnika, še posebej, ker se pritožnik sploh ni mogel udeleževati sodnega postopka in z njim začasni zastopnik ni imel stika. Cilj – plačilo 192,39 EUR v korist vseh etažnih lastnikov – naj bi bilo mogoče doseči, ko bodo razjasnjene vse okoliščine in bo pritožniku postavljen

skrbnik, ne zgolj začasni zastopnik. Začasni zastopnik še opozarja, da si mora sodišče v tako občutljivi zadevi prizadevati za ugotovitev vseh dejstev. Glede na to je Ustavno sodišče presojalo, ali sta sodišči v posebnih okoliščinah konkretnega primera – tj. prodaje stanovanja zaradi plačila izrazito nizkega dolga, o obstoju katerega je bilo odločeno na podlagi verodostojnih listin brez pritožnikove vednosti – dovolj zavarovali z 22. členom Ustave zagotovljeno možnost pritožnika izvedeti za sodni postopek in v njem osebno sodelovati.

8. Ena od osrednjih razsežnosti človekove pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave je pravica stranke do kontradiktornega postopka oziroma do izjavljanja v postopku. Bistveni predpogoj za njeno učinkovito izvrševanje je pravica do informacije; stranka namreč pravice do izjave v postopku ne more uresničiti, če ni zagotovljeno, da bo predhodno izvedela za procesna dejanja, glede katerih se ima pravico izjaviti¹ (odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-279/08 z dne 9. 7. 2009, Uradni list RS, št. 57/09, in OdlUS XVIII, 35, 9. točka obrazložitve, in št. Up-419/10 z dne 2. 12. 2010, Uradni list RS, št. 107/10, 7. točka obrazložitve). Najpomembnejši procesni institut, namenjen vzpostavitvi stika sodišča s stranko in s tem udejanjenju strankine pravice do obveščенosti, je vročanje. Namen vročanja je omogočiti in zagotoviti, da bo udeleženec postopka seznanjen s procesnimi dejanji nasprotne stranke in sodišča ter da bo temu primerno lahko pripravil svojo obrambo (odločbi št. U-I-279/08, 11. točka obrazložitve, in št. Up-419/10, 7. točka obrazložitve). Izjeme od vročitve pisanj neposredno naslovniku (nadomestne vročitve, fikcija vročitve), ki jih lahko upraviči pravica nasprotne stranke do sodnega varstva in do sojenja brez nepotrebne odlašanja, so dopustne le, če se vršijo na naslovu naslovnikovega dejanskega prebivališča. Le v takem primeru je namreč realno pričakovanje, da se bo posameznik s pisanjem pravočasno seznanil in bo dejansko lahko izkoristil pravico do izjave v postopku (primerjaj odločbo št. U-I-279/08, 11. točka obrazložitve). Ureditev, ki vzpostavlja fikcijo vročitve pisanja na naslovu formalno prijavljenega bivališča, čeprav stranka tam dejansko ne prebiva, je tako v neskladju z 22. členom Ustave (odločba št. U-I-279/08).

9. Skladno z 22. členom Ustave je torej stranki treba omogočiti realno možnost pravočasne seznanitve s sodnim postopkom in z vsemi procesnimi dejanji, ki vplivajo na odločitev sodišča o njeni zadevi. Dolžnost sodišča zagotoviti realno možnost za seznanitev stranke s sodnim postopkom in ji s tem omogočiti polno sodelovanje v njem po naravi stvari pomeni, da si mora sodišče z razumnimi naporii prizadevati za ugotovitev strankinega dejanskega bivališča. V kolikšni meri mora sodišče tovrstne ugotovitve sprejeti na podlagi lastne raziskovalne aktivnosti in v kolikšni meri sme pridobivanje podatkov o bivališču naprtiti nasprotni stranki, katere konkretne poizvedbe morajo biti opravljene, in na kakšen način, Ustava ne določa. Sodnik je tisti, ki glede na okoliščine vsakokratnega primera presodi, katere poizvedbe za ugotovitev dejanskega prebivališča

¹ A. Galič, Ustavno civilno procesno pravo, GV Založba, Ljubljana 2004, str. 274.

stranke so najbolj primerne. V splošnem in upošteva je tujo teorijo² pridejo v poštev (pisne) poizvedbe pri organih, ki vodijo evidenco prebivalstva,³ pri svojcih, članih gospodinjstva in sorodnikih (zlasti pri teh je življenjsko pričakovati, da bodo pritožnika seznanili s postopkom, če bodo naknadno prišli z njim v stik), pri sosedih in hišniku z zadnjega znanega naslova, socialnih službah, v posameznih primerih se lahko izkaže za smiselno tudi poizvedovanje pri zadnjem delodajalcu ali najemodajalcu, na policiji, v bolnišnicah ipd.

10. Pravica do obveščeniosti in do osebnega sodelovanja v postopku pa ni brezmejnna, absolutna. Biti mora v ravnovesju z drugimi vrednotami, v konkretnih sodnih postopkih tako predvsem s pravico nasprotne stranke do učinkovitega sodnega varstva. To pomeni, da 22. člen Ustave praviloma ne terja izčrpnega in ekstenzivnega, celo v neskončnost trajajočega raziskovanja, ki bi se vselej smelo končati šele ob odkritju dejanskega bivališča. Taka zahteva ne bi le pretirano omejevala pravice nasprotne stranke do učinkovitega sodnega varstva, temveč bi ogrožala tudi učinkovito delovanje sodstva in s tem krnila načelo pravne države. Zato je treba pravico stranke do sodelovanja v postopku uravnotežiti s položajem nasprotne stranke. Zakonska ureditev iz prvega odstavka 82. člena Zakona o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo in 45/08 – v nadaljevanju ZPP)⁴ sodišču omogoča takšno uravnoteževanje. Z vidika 22. člena Ustave je torej ključno, da sodišče z razumnimi ukrepi ugotavlja dejansko bivališče stranke. Če stranke kljub skrbnemu prizadevanju ni mogoče izslediti, mora sodišče pretehtati, ali bo upošteva je naravo konkretne zadeve ter pravico nasprotne stranke do učinkovitega sodnega varstva sodni postopek takoj izpeljalo, tako da bo neizsledljivi stranki postavilo začasnega zastopnika. Pri tem tehtanju mora torej ovrednotiti, kakšen je pomen osebnega sodelovanja stranke v konkretni zadevi in kakšno težo ima s to pravico v konkretnem razmerju soočena pravica nasprotne stranke do učinkovitega sodnega varstva, ter oceniti, kateri izmed obeh vrednot bo namenilo prednost.⁵ Zakonski institut postavitve začasnega zastopnika odsotni stranki v mnogočem blaži trdoto njene prikrajšanosti za osebno udeležbo v postopku. Vendar lahko dejstvo, da začasni zastopnik s stranko nima stika in zato ne pozna za izid sodnega postopka

² Glej na primer K. Stöber v: R. Zöller (ur.), *Zivilprozessordnung*, Verlag Otto Schmidt, Köln 2007, str. 712.

³ Smiselno tako tudi A. Galič v: L. Ude, A. Galič (ur.), *Pravdni postopek: zakon s komentarjem*, 1. knjiga, Uradni list in GV Založba, Ljubljana 2005, str. 356, ko navaja, da se sodišče ne bi smelo zadovoljiti z okoliščino, da tožbe ni bilo mogoče vročiti in se je sodna pošiljka vrnila z dopisom "neznan" ali "odselen", temveč bi morale sodišče pred postavitvijo začasnega zastopnika najprej obvestiti pristojni organ, da ta izpelje postopek po Zakonu o prijavi prebivališča (Uradni list RS, št. 59/06 – uradno prečiščeno besedilo in 111/07 – v nadaljevanju ZPPreb).

⁴ Prvi odstavek 82. člena ZPP določa: "Če se med postopkom pred sodiščem prve stopnje pokaže, da bi redni postopek s postavitvijo zakonitega zastopnika toženi stranki predolgo trajal, tako da bi lahko zaradi tega nastale škodljive posledice za eno ali za obe stranki, postavi sodišče na predlog tožeče stranke toženi stranki začasnega zastopnika."

⁵ Podobno A. Galič v: L. Ude, A. Galič (ur.), nav. delo, str. 356.

pomembnih dejanskih okoliščin, pomeni, da bo njena pravica do izjavljanja v večji ali manjši meri okrnjena. Intenzivnost oziroma teža prikrajšanja odsotne stranke za dejansko udeležbo je odvisna od narave vsakokratne zadeve.⁶ Pri tem je treba upoštevati, da posameznik, ki za postopek zoper sebe izve potem, ko se je ta v njegovi odsotnosti odvil in pravnomočno končal z začasnim zastopnikom, samo zato, ker v njem ni mogel osebno sodelovati, ne bo mogel doseči njegove obnove.⁷ Slednje toliko bolj velja v izvršilnem postopku, v katerem obnova postopka praviloma ni dovoljena,⁸ prodaja nepremičnine v izvršilnem postopku pa je zaradi varstva kupčevih pravic nepovratna.⁹

11. Podobna stališča so izpeljiva tudi iz judikature ESČP. Tako gre za kršitev pravice do poštenega sojenja iz 6. člena EKČP, če sodišče ne sprejme upravičeno in razumno pričakovanih aktivnosti v zvezi z ugotavljanjem toženčevega naslova, potrebnih za informiranje toženca o postopku zoper njega, in toženec tudi nima možnosti doseči novega kontradiktornega postopka (sodba v zadevi *Dilipak in Karakaya proti Turčiji* z dne 4. 3. 2014). Neskončno podaljševanje postopka zaradi iskanja naslova ene od vpletenih oseb bi se po oceni ESČP lahko izkazalo za nezdržljivo z načelom pravne varnosti in učinkovitim delovanjem sodstva, zato pravica do dostopa do sodišča državam ne preprečuje ureditve postopka za tovrstne situacije, pod pogojem, da so pravice vpletenih dovolj varovane (sklep v zadevi *Nunes Dias proti Portugalski* z dne 10. 4. 2003). Kadar gre za sodno prodajo stanovanja, lahko po presoji ESČP umanjkanje učinkovitih procesnih jamstev, med njimi pravice do učinkovitega sodelovanja v postopku, pomeni kršitev pravice do spoštovanja premoženja iz 1. člena Prvega protokola k EKČP, če pa je stanovanje pritožnikov dom, tudi kršitev pravice do doma iz 8. člena EKČP, pri čemer je lahko eden od dejavnikov pri tovrstni presoji tudi višina dolga, zaradi katerega pride do prisilne prodaje (glej sodbi ESČP v zadevi *Zehentner proti Avstriji* in v zadevi *Rousk proti Švedski* z dne 25. 7. 2013).

⁶ Primer, ko je osebno sodelovanje toženca izrazilo velikega pomena, je na primer spor o ugotavljanju toženčevega očetovstva, kajti brez toženčeve osebne udeležbe praviloma ni mogoče izvesti dokaza z analizo DNK. Tako je na primer ESČP v sodbi v zadevi *Tsvetelin Petkov proti Bolgariji* z dne 15. 7. 2014 ocenilo, da je Bolgarija kršila pritožnikovo pravico do družinskega življenja iz 8. člena EKČP, ker so domača sodišča v nenavzočnosti pritožnika – tega je na podlagi ugotovitve, da ne prebiva na prijavljenem naslovu, po uradni dolžnosti zastopala odvetnica, ki z njim ni imela stika – razsodila, da je oče otroka, ne da bi bila opravljena analiza DNK, pritožnikov kasnejši predlog za obnovo postopka pa je bil zavrnjen.

⁷ Lahko pa na primer doseže obnovo postopka, če je sodišče pri odločitvi o vodenju postopka z začasnim zastopnikom ravnalo nezakonito (2. točka 394. člena ZPP).

⁸ Glej drugi odstavek 10. člena ZIZ.

⁹ Glej 193. člen ZIZ.

Aplikacija splošnih izhodišč na konkretni primer

12. Glede na svojevrstno, celo izjemno naravo konkretnega primera bi moralo sodišče, da bi zadostilo zahtevam iz 22. člena Ustave, izčrpati več razumno izvedljivih ukrepov za zagotovitev možnosti pritožnikove seznanitve s postopkom. Okrajno sodišče je izvršbo s prisilno prodajo dolžnikovega stanovanja dovolilo, čeprav je slednjega zastopal le sodno postavljeni začasni zastopnik. Pri tem se je očitno zadovoljilo z oznako vročevalca ob poskusu vročitve sklepa o izvršbi na podlagi verodostojne listine, da je pritožnikovo prebivališče neznano. Šele začasni zastopnik pritožnika je sodišču ob vložitvi ugovora zoper sklep o dovolitvi izvršbe na nepremičnino predložil potrdilo organa, pristojnega za evidenco prebivalstva. Iz tega potrdila izhaja, da pritožnik nima prijavljenega prebivališča v Republiki Sloveniji in da je bil "z odločbo odjavljen – izbris iz RSP 4. 6. 2011". Pri odločanju o ugovoru je sodišče, opirajoč se na prav to upravno potrdilo, zapisalo, da pritožnik v Republiki Sloveniji nima stalnega prebivališča. Vendar niti to upravno potrdilo ni saniralo umanjkanja aktivnosti sodišča pri ugotavljanju pritožnikovega dejanskega prebivališča. Dokazuje namreč dvoje. Najprej, da pritožnik v času postopka izvršbe na nepremičnino ni imel prijavljenega prebivališča v Republiki Sloveniji. In drugič, v zvezi s pritožnikovim dejanskim bivališčem je iz potrdila mogoče pravno sklepati zgolj na to, da je upravni organ leta 2011 ugotovil, da pritožnik tedaj v Republiki Sloveniji ni imel dejanskega bivališča.¹⁰ O tem, kje pritožnik dejansko biva v času odločanja o izvršbi na njegovo nepremičnino, torej marca 2013 (sklep o dovolitvi izvršbe z dodatnim izvršilnim sredstvom – izvršbo na nepremičnino) oziroma aprila 2014 (sklep o zavrnitvi ugovora), potrdilo ne pove ničesar. Sodišče o tem dejstvu ni opravilo nobene poizvedbe niti ni oprave tovrstnih poizvedb naložilo upniku. Glede na to sodišče pri odločanju o izvršbi s prodajo stanovanja ni izpolnilo svoje iz 22. člena Ustave izhajajoče dolžnosti izvesti razumne ukrepe za ugotovitev pritožnikovega dejanskega bivališča.

13. Poleg tega sodišče pri odločanju o tem, ali naj vodi postopek nepremičninske izvršbe z začasnim zastopnikom ali naj čaka, ob periodičnih poizvedovanjih, na pritožnikovo dejansko pojavitev oziroma na odločitev centra za socialno delo o postavitvi skrbnika za poseben primer (prvi odstavek 82. člena ZPP), ni opravilo tehtanja med kolidirajočimi pravicami strank izvršilnega postopka. Sodišče bi moralo, da ne bi kršilo 22. člena Ustave, ovrednotiti pomen pravice pritožnika do osebnega sodelovanja v postopku na eni strani in pomen temu nasproti stoječe pravice etažnih lastnikov do učinkovitega sodnega varstva njihove terjatve ter utemeljiti, zakaj daje eni od njiju prednost.¹¹ V zvezi s tem Ustavno sodišče dodaja, da je v splošnem pomen dolžnikove informiranosti in s tem možnosti osebnega sodelovanja v postopku prodaje stanovanja za poplačilo izrazito nizke terjatve, s prisajo katere dolžnik tudi ni seznanjen, znaten. Znateno je zato, ker

¹⁰ Upošteva se 8. člen ZPPreb organ na podlagi dokončne odločbe posameznika izbriše iz evidence prebivalstva, če po opravljenem postopku ugotavljanja njegovega dejanskega stalnega prebivališča ugotovi, da posameznik ne živi na prijavljenem naslovu, in ne more ugotoviti, kje posameznik dejansko prebiva.

¹¹ Primerjaj A. Galič v: L. Ude, A. Galič (ur.), nav. delo, str. 356.

pomembnega zakonskega mehanizma, ki blaži trdoto nepremičninske izvršbe, dolžnikov začasni zastopnik po naravi stvari ne more udejanjiti. Tako se dolžnik, če ga zastopa začasni zastopnik, ki z njim nima stika, ne more izogniti izgubi stanovanja na najbolj očiten in enostaven način, namreč s plačilom izrazito bagatelnega dolga kadarkoli do izvedbe dražbe. Prav tako ne more predlagati poplačila na drug način kot s prodajo stanovanja (četrty odstavek 34. člena ZIZ), kajti nima priložnosti razkriti obstoj drugega – in to izrazito skromnega – premoženja, čeprav je zelo verjetno, da bi takšna neznatna sredstva lahko pridobil praktično vsakdo. Ne da bi se Ustavno sodišče izrekalo o ustavnoskladnosti prisilnega izvrševanja izrazito nizkih terjatev s prodajo dolžnikovega stanovanja samih po sebi, poudarja, da je v tovrstnih primerih bistvenega pomena na splošnih življenjskih izkušnjah utemeljen premislek, da bo razumen dolžnik poskrbel za to, da zaradi poudarjeno nizkega dolga ne bo izgubil stanovanja.¹² Ta premislek praktično nima stvarne teže v primeru, ko dolžnik za postopek prodaje ne ve niti ne ve, da je zoper njega pred tem tekel sodni postopek, v katerem ga je sodišče obsodilo na plačilo terjatve.

14. Sodišči torej nista sprejeli razumno izvedljivih ukrepov za ugotovitev dejanskega prebivališča pritožnika. Prav tako ob odločanju, da se sme izvršba s prodajo stanovanja za poplačilo nezatnega dolga izvesti brez vednosti in dejanske udeležbe dolžnika, le ob sodelovanju sodno postavljenega začasnega zastopnika, nista tehtali, kateri od pravic v koliziji dati prednost: pritožnikovemu osebnemu sodelovanju v postopku ali pravici upnikov do učinkovitega sodnega varstva njihove terjatve. Zato je bila pritožniku kršena z 22. členom Ustave zajamčena pravica do izjavljanja v postopku. Glede na to je Ustavno sodišče razveljavilo izpodbijano odločitev o dovolitvi izvršbe na nepremičnino in njej akcesorno odločitev o odlogu te izvršbe. Zadevo je vrnilo Okrajnemu sodišču v novo odločanje.

15. Ob ponovnem odločanju bo torej moralo sodišče, da bo ustrezno zavarovalo pritožnikovo pravico iz 22. člena Ustave, z razumnimi ukrepi poskušati ugotoviti pritožnikovo dejansko bivališče. Če ti ukrepi ne bodo plodni, bo sodišče smelo dovoliti in voditi postopek izvršbe na stanovanje z začasnim zastopnikom pritožnika, če bo pretehtalo, da je treba, upošteva vse okoliščine primera, pred pravico pritožnika do osebnega sodelovanja v postopku dati prednost pravici upnikov do učinkovitega sodnega varstva. Pri tehtanju vrednot v koliziji bo sodišče med drugim lahko upoštevalo tudi na podlagi poizvedb o pritožnikovem bivanju sprejete ugotovitve (o morebitnih vzrokih za njegovo odsotnost in o dolgotrajnosti te odsotnosti), pa tudi morebitne okoliščine, ki jih v odgovoru na ustavno pritožbo niza nasprotna stranka iz izvršilnega postopka (in jih Ustavno sodišče ne sme upoštevati, ker gre za trditve o dejstvih, o katerih se sodišči v izpodbijanih aktih nista izrekli). Čeprav je torej pomen osebnega sodelovanja dolžnika v opisanih okoliščinah konkretnega primera v izhodišču precejšen, pa je pri uravnoteževanju kolidirajočih položajev treba upoštevati, da pravica do seznanitve in

¹² Primerjaj A. Galič, Izvršba na nepremičnino za poplačilo bagatelnih terjatev, Pravna praksa, št. 11 (2012), priloga, str. IV, ki se sklicuje na sklep nemškega Zveznega ustavnega sodišča št. 1 BvR 361/78 z dne 27. 9. 1978.

osebnega sodelovanja, potem ko sodišče izčrpa razumne ukrepe za zagotovitev možnosti seznanitve dolžnika s postopkom, niti v primerih, kakršen je obravnavani, ni absolutna. Če bi se na primer izkazalo, da dolžnik, poleg tega, da je opustil upravno obveznost odjave oziroma prijave prebivališča (2. člen ZPPreb), z zapustitvijo stanovanja in siceršnje pasivnostjo vztrajno in razmeroma dolgotrajno opušča svoje iz lastninske pravice na nepremičnini izvirajoče zaveze, ki neposredno bremenijo nasprotno stranko iz sodnega postopka, je to okoliščina, ki lahko tehtnico nagiba v korist pravice upnikov do učinkovitega sodnega varstva.

16. Ker je Ustavno sodišče izpodbijane sklepe razveljavilo zaradi kršitve pravice do izjave iz 22. člena Ustave, ni presojalo drugih zatrjevanih kršitev človekovih pravic.

C.

17. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi prvega odstavka 59. člena ZUstS v sestavi: predsednik mag. Miroslav Mozetič ter sodnice in sodnika dr. Mitja Deisinger, dr. Dunja Jadek Pensa, mag. Marta Klampfer, dr. Etelka Korpič – Horvat, Jasna Pogačar, dr. Jadranka Sovdat in Jan Zobec. Odločbo je sprejelo soglasno.

mag. Miroslav Mozetič
Predsednik